

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 14.

V Ljubljani, 15. julija 1877.

Tečaj XVII.

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

14.

Vino, pivo in žganje. Te tri pijače imajo v sebi več ali manj alkohola ali vinskega cveta, in sicer pivo 1—7 odstotkov, vino 7—26 in žganje do 52. — Vse te tri pijače so mnogo, mnogo pokvarjene. Posebno gerdo se ravna z vinom, s to preljubo „zlato kapljico“. Napravljajo pa tudi vina, v katerih ni sluha ne duha po vinu. Kam pač pripelje človeka ljubezen do denarja!

In če so tako spačena jedila in pijače toliko škodljive za stare ljudi, so še bolj za mladino. In če jih je potrebno natančno preiskovati za stareje, se morajo še bolj za otroka. Taka jedila se ne dadó tako lahko odpraviti, ali kjer se spoznajo, se morajo očediti vseh pritklin, in če se ne morejo, se morajo odstraniti. Bolje je, da zgubimo malo denarja, kot pa če stavljamo v nevarnost svoje in svojih otrok življenje. V prevelicah množinah se pa nahajajo te jedi in pijače v velikih mestih. Kmetje, ki si jih pridelajo sami, in ktere uživajo sami, jih jedo nepopačene. Toliko pameten je vsak, da si né spači tistih jedi, ktere je sam. Ali preden pridejo v mesto, gredó skozi roke kupovalcev in prekupovalcev. Vsak hoče z njimi obogateti, tedaj jim pridene vsak nekaj, in v takem stanu pridejo naposled na mize meščanov. Niso zastoj izrekli marsikteri pedagogi, da bi se dali najbolje na kmetih odgojevati gosposki otroci. Tam bi dobili zdrava in čista jedila, ki so telesnemu zdravju gotovo v prid. V zdravem telesu pa biva zdrava duša, in tudi njen razvitek napreduje vse bolje na kmetih, kot v mestih.

Perva hrana otrokova je mleko, in sicer najbolje je materino mleko. O tem predmetu sem pregovoril že v nekem prejšnjem pogovoru. Le nekaj moram še dostaviti. Materino mleko se nadomestuje z mlekom dojenic ali domačih živali. Ako rabimo zadnje, je potreba, da se materinemu, kolikor mogoče, enako naredi. Materino mleko je od začetka sladkeje in bolj vodeno, zato je treba živaljemu dodati sladkorja in vode. V prvem mesecu otrokovega življenja naj obstoji ta zmes iz polovice mleka in polovice vode. Od tega časa naj se pa mleku vedno manj vode dodaja, tako da se v šestem mesecu že čisto mleko rabiti zamore.

Seveda je živalje mleko le peto kolo. In kjer je le količkaj mogoče izhajati brez njega, naj se odpravi.

V osmem ali devetem mesecu, ko se prikažejo prvi zobje, se otrok odvadi. Pa tudi potem naj se mu daje, kolikor mogoče mleka, dalje surovo maslo, mehko kuhano meso in jajca, kruh, sadje in stročje. Sočivje pa le z mesom. Te jedi naj se mu dajó v čistih posodah, ne preveč na enkrat; manj, pa večkrat. Tako dosežemo dvoje: prvič navadimo otroka na čednost in drugič na zmernost. Opomniti se mu mora, naj vselej dobro prezveči te jedi. Sladkarije naj se pa kar odpravijo. Ž njimi jih napravimo sladkosnedeže, katerim navadno jedi nikdar ne diše. Tudi ni dobro gorkih in merzlih jedi jim hitro zapored dajati. To škoduje zobem in želodcu. Navadimo jih tudi, da si zmijejo zobe pred jedjo in po jedi. Glejmo pa tudi na to, da sedé spodobno pri mizi in ne s prekrižanimi nogami. Po jedi jih pustimo malo počivati. Ne spodimo jih takoj h knjigam ali v šolo. Saj je pa tudi vsak človek po jedi bolj ali manj len. Djavnost vseh njegovih organov je zbrana v prebavljanji jedil. To terpi pa le kake pol ure, in potem smejo že delati. Na to edino lenobo se smejo navaditi, kajti škodovala jim ne bo nikjer. Vsak še tako navaden delavec ima o poldne eno uro počitka.

Pomniti je tudi treba, da otrok v primeri s svojo velikostjo potrebuje več jedi, kot odrašen človek. To nam naj razjasni sledeči izgled. Človeško truplo je podobno hiši. Ni le dovolj, da jo sezida gospodar, kajti ne ostane zmiraj taka, kakor jo je postavil. Zmiraj se kaj odkruši od nje, zmiraj kaj obrabi. Skerbeti je tedaj treba, da se obrabljeni in odkrušeni deli nadomestijo z novimi. Tako je tudi pri človeku. Organi njegovega telesa ne ostanejo vedno taki, kot so bili, vedno slaběji postajejo, in treba jih je namestiti z novimi. To storimo z jedjo. — Ali pri otroku ima hrana še drugi namen. Ne le da mu ona nadomestuje obrabljene organe; oni se morajo tudi povečati. To povečanje se imenuje rast. Tedaj je razvidno, da otrok potrebuje mnogo hrane. In ako se mu je daje prepričlo, postane slab in ne raste, kakor bi moral.

Toliko o jedilih. Nasvetoval sem tu le taka, ki so za otroka in niso draga, kar je tu glavna stvar. Le na tak način jih je mogoče pri-

poročati tudi revnim starišem. Rekel sem tudi, da se morajo podajati otroku vedno le v čistih posodah. Za umivanje in čiščenje posod potrebujemo pa nekaj časa; nič ne dé, ali čednost ne škoduje nikjer. Vsacemu ostaje od opravil gotovo nekaj časa. Ta je za počitek, se mi bo odgovorilo. Gotovo da, ali stariši imajo razven drugih opravil, tudi skrbeti za odgojo svojih otrok. Tedaj morajo ostali čas porabiti v to, saj so postali zato stariši.

Pijača otrokova naj bo voda. Ali pri tej je nekaj pomniti. Ako so pljuca tako vroča, da serce urno bije, se ne sme piti; sicer pa, če je človek tudi poten, voda ne škoduje. Če pride premalo vode v telo, zboli človek; če jo je pa preveč, izpuhti kot pot iz njega. Vendar kar je preveč, je preveč, in ni dobro. Tedaj se tudi ne sme piti vode čez mero.

Otroci pijo tudi kavo. To ravno ni nič napačnega, ali bolje je mleko. Ako se jim pa že daje kava, naj se zerna prej omijejo, preden se žgo, kajti ona so, kakor sem že omenil mnogokrat pobarvana.

(Dalje prihodnjič.)

Dr. Jakob Zupan.

V „Illyr. Bl.“ str. 12 oméni nekdo, da so v Remih bile posebne bukve slovanske, na ktere so prisegovali kralji francoski. Francozom so bile neznane, in v Parizu se med kineškimi listinami nahajajo tudi glagoliški pisane slovanske. Morda je oni evangelij pridobil bil že Karel Veliki od Čehov ali severnih Vendov t. j. Lužiških Slovanov. — Nato se oglasi dr. Zupan v l. 5 str. 19 v spisku: „**Ueber das slavische Evangelium zu Rheims**“, kjer terdi, da je omenjena knjiga prišla na francosko med l. 1250—1270. svetemu Ludviku v dar od serbske kraljice Helene, kateri je bil soprug veliki kralj, Uroš Dragoslav, Nemanič V. (od l. 1237 do 1272; cf. Kopitar. Slavisch. Bibl. I. str. 83; Metelko. Jezičn. XI. str. 118—120 i. t. d.). Ker je bila Helena vdana cerkvi latinski, lahko da so jej dali spisati spominek poleg Cirilice tudi v Glagolici, v kateri so od l. 1248 katoliški Dalmatinci in Bošnjaci zopet smeli obhajati liturgijo. Uroš, pravi Zupan v opombici, to je gerški Kosmas, ures Schmuck, urešiti schmücken; Dragoslav, komur draga je slava; Nemanja zval se je Štefan, začetnik Nemaničev (ime po Metliškem navadno), češ, da ni ne manji v oblasti mimo prednikov i. t. d. —

V št. 10 priobči prof. Seidl v Celju cesarju letopisno čestitko latinsko; a v št. 10 sestavi prof. Zupan koj naslednjo slovensko pa latinsko (in to v Bohoričici):

Franz V. per VIMV
 lhtér Defet. Let. CraLV
 svéfta Craľna Vhè.
 V^o Iblani. S.

FranCisCo. I. aVgVsto
 qVaDragesIMo. regul. Vere
 Carnlae. pla. oVatlo.
 Aemonae. S.